Profilaktyka nowotworów dolnego odcinka przewodu pokarmowego realizowana przez OPEN S.A. na terenie całej Wielkopolski w latach 2020-2023

Fundusze Europejskie Program Regionalny
Rzeczpospolita Polska
Samorząd Województwa Wielkopolskiego
Unia Europejska Europejski Fundusz Społeczny

Skuteczna profilaktyka onkologiczna wymaga ścisłej współpracy całego systemu ochrony zdrowia. Szczególna jednak rola przypada podstawowej opiece zdrowotnej, która jest kluczowym i fundamentalnym ogniwem inicjującym i integrującym działania profilaktyczne.

Lekarze pierwszego kontaktu, sprawujący opiekę nad zdrowiem członków lokalnych społeczności są często jedynym kontaktem pacjenta z systemem ochrony zdrowia i najważniejszym autorytetem w zakresie zachowań prozdrowotnych.

Obserwując dynamikę wzrostu zachorowań na nowotwory jelita grubego, na przestrzeni kilku lat, w Polsce podjęto wiele działań mających na celu m.in. niwelowanie nieprawidłowych zachowań zdrowotnych oraz działania przyczyniające się do szybkiej i łatwej diagnozy pacjenta jeszcze na wczesnym etapie jego choroby.

Jednym z elementów powyższych działań jest ta broszura, która jest przeznaczona dla Państwa, aby w łatwy sposób uzupełnić i przekazać Pacjentom wiedzę z zakresu nowotworów jelita grubego, które są jednym z najczęściej występujących nowotworów złośliwych zarówno u kobiet jak i u mężczyzn zamieszkujących teren Wielkopolski.

ZACHOROWALNOŚĆ NA NOWOTWORY ZŁOŚLIWE

Nowotwory jelita grubego stanowią 11.0% wszystkich zachorowań na nowotwory złośliwe u mężczyzn oraz 10.0% wszystkich zachorowań u kobiet. Pod względem częstotliwości występowania są one na trzecim miejscu u mężczyzn, zaraz po nowotworze płuc i gruczołu krokowego, a u kobiet na drugim miejscu, zaraz po nowotworze piersi.

MĘŻCZYŹNI

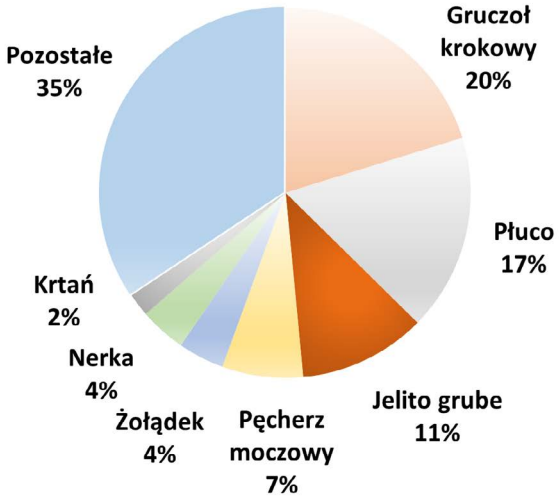

KOBIETY

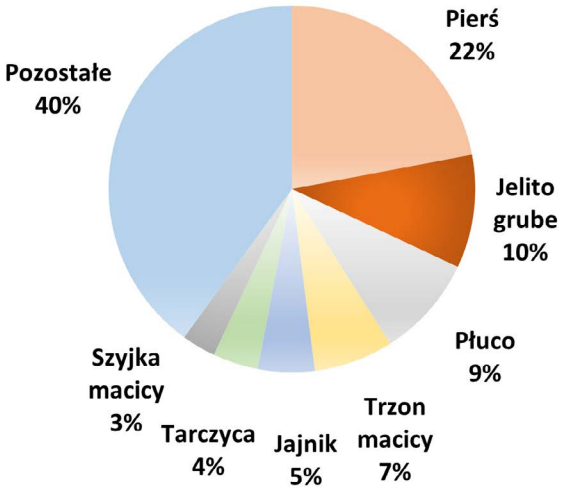

Wyk. Zestawienie procentowe występowania nowotworów złośliwych u mężczyzn i kobiet

ZACHOROWALNOŚĆ W WIELKOPOLSCE

Zachorowalność w Wielkopolsce jest dla obu płci wyższa od zachorowalności dla całego kraju (o 20% dla kobiet oraz o 17% dla mężczyzn). Prognoza dla roku 2027 wskazuje, że w Wielkopolsce zostanie zdiagnozowanych prawie 3 tys. nowych zachorowań na nowotwory jelita grubego i odbytnicy, co oznacza wzrost liczby zachorowań w relacji do 1673 przypadków w 2013 roku. Już w 2017 roku zdiagnozowano 1742 nowe przypadki zachorowań (925 u mężczyzn, 817 u kobiet).

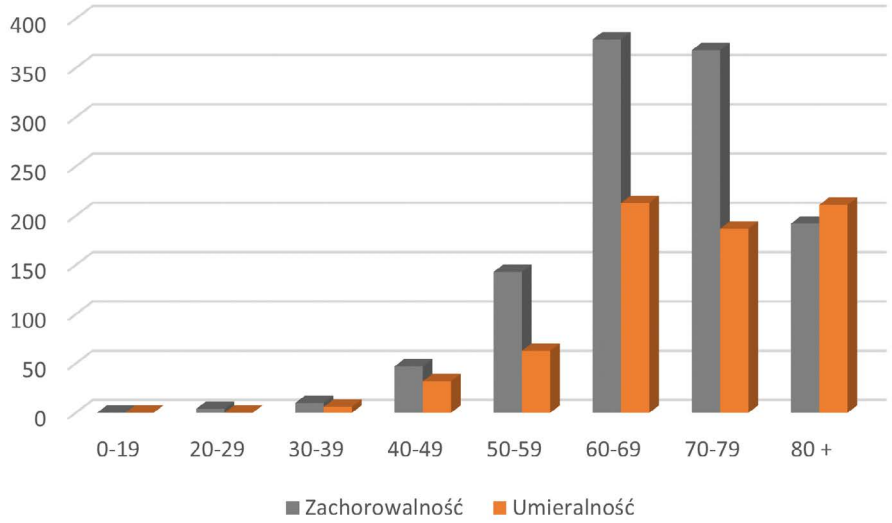

Wyk. Porównanie zachorowalności i umieralności na nowotwór jelita grubego w Wielkopolsce z uwzględnieniem przedziału wiekowego

W Wielkopolsce w latach 1985-2017 obserwuje się stały wzrost zachorowalności na nowotwory złośliwe jelita grubego i odbytnicy. W 2017 roku na nowotwory złośliwe jelita grubego i odbytnicy zmarło 1145 osób (644 zgonów u mężczyzn, 501 zgonów u kobiet). Nowotwory jelita grubego stanowią 12.9% wszystkich zgonów na nowotwory złośliwe u mężczyzn oraz 12.5% zgonów u kobiet. Najwięcej przypadków obserwuje się po 55 roku życia, ze szczytem liczby zachorowań przypadającym na grupy wiekowe powyżej 60 roku życia.

PROGRAMY PROFILAKTYCZNE REALIZOWANE PRZEZ OPEN

Ośrodek Profilaktyki i Epidemiologii Nowotworów od lat podejmuje liczne działania w zakresie ochrony zdrowia, m.in. poprzez realizację programów zdrowotnych na terenie województwa wielkopolskiego, w tym programów dotyczących profilaktyki nowotworów jelita grubego.

W latach 2018-2019 przeprowadziliśmy w każdej z gmin Wielkopolski bezpłatne spotkania edukacyjne oraz badania na obecność krwi utajonej w kale. Każdy z mieszkańców w wieku 50-67 lat, niechorujący na nowotwór jelita grubego miał pełną możliwość uczestnictwa w programie.

Dzięki podejmowaniu przez nas licznych działań informacyjno-edukacyjnych dotarliśmy do 7,9 tys. osób, z czego 95% z nich skorzystało z badania na obecność krwi utajonej w kale.

Pomimo licznych działań na terenie Wielkopolski w dalszym ciągu możemy wyróżnić powiaty, w których zgłaszalność na badanie profilaktyczne w kierunku nowotworów jelita grubego jest ciągle niska. Do tzw. „białych plam” należą powiaty: chodzieski, czarnkowsko-trzcianecki, kępiński, rawicki i złotowski. Poniżej przedstawiono procentową zgłaszalność na badania w tych powiatach, biorąc pod uwagę liczbę osób uprawnionych do skorzystania z programu.

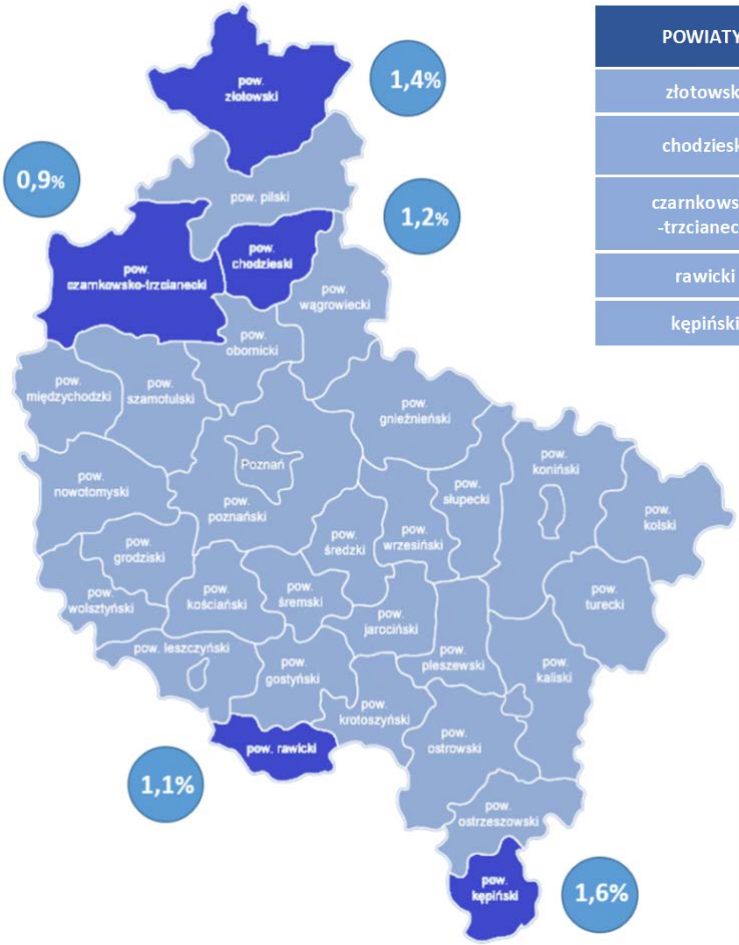

POWIATY tzw. BIAŁE PLAMY	
złotowski	1,4 %
chodzieski	1,2 %
czarnkowsko -trzcianecki	0,9 %
rawicki	1,1 %
kępiński	1,6 %

Ryc. Zestawienie powiatów „białych plam" na terenie Wielkopolski

Jesteśmy w pełni świadomi zakresu działań, które należałoby jeszcze podjąć, aby dotrzeć do jak największej liczby osób mogących skorzystać z badania, zwłaszcza na obszarach z tzw. „białych plam". Doświadczenie pokazuje, że mobilizując nasze wspólne siły i podejmując współpracę w tym zakresie mamy szansę tego dokonać.
To bardzo istotne, aby uświadamiać pacjentów, że ich zdrowie zależy od nich samych.

Pamiętajmy - lepiej zapobiegać, niż leczyć!

CZYNNIKI ZWIĘKSZAJĄCE RYZYKO ZACHOROWANIA NA NOWOTWÓR JELITA GRUBEGO

czynniki niemodyfikowalne	czynniki modyfikowalne
• wiek powyżej 50 roku życia • przewlekłe choroby zapalne przewodu pokarmowego • rodzinna historia zachorowań na nowotwór jelita grubego (pokrewieństwo pierwszego stopnia) • zmiany genetyczne: - dziedziczny rak jelita grubego niezwiązany z polipowatością (zespół Lyncha) – zmiany w genie HNPCC - rodzinna polipowatość gruczolakowata (FAP) – zmiany w genie APC • indywidualna historia zachorowań • wrzodziejące zapalenie jelita grubego lub choroba Leśniowskiego-Crohna	• nadwaga i otyłość • spożycie dużych ilości alkoholu • palenie tytoniu • siedzący tryb życia • dieta: - uboga w błonnik i wapń - bogata w czerwone mięso (wołowina, wieprzowina, baranina) i przetworzone mięso (poddawane wędzeniu, konserwowaniu, soleniu, peklowaniu, dojrzewaniu lub zawierające dodatek konserwantów) oraz tłuszcze pochodzenia zwierzęcego*

**Codzienne spożywanie 50 gramów mięsa przetworzonego (np. 2 duże plastry szynki wędzonej) zwiększa ryzyko zachorowania na raka jelita grubego o 18%*
(IARC Monographs evaluate consumption of red meat and processed meat, 240, 26.10.2015)

OBJAWY ZWIĄZANE Z NOWOTWOREM JELITA GRUBEGO

Nowotwór jelita grubego we wczesnych stadiach nie daje żadnych wyraźnych objawów ani dolegliwości. Niestety objawy występują późno i zależą od stopnia zaawansowania nowotworu oraz jego umiejscowienia.

Objawy w zależności od umiejscowienia raka:

- prawa strona jelita grubego – krew utajona w kale, narastająca niedokrwistość, ból brzucha,
- odbytnica i lewa strona okrężnicy – jawne krwawienie z dolnego odcinka przewodu pokarmowego, zmiana częstości wypróżnień,
- odbytnica – guz wyczuwalny w badaniu per rectum.

NIWELOWANIE RYZYKA ZACHOROWANIA NA NOWOTWÓR JELITA GRUBEGO

- stosowanie odpowiedniej diety
- regularna aktywność fizyczna (minimum 30 minut dziennie)
- ograniczenie siedzącego trybu życia
- długotrwałe przyjmowanie niesteroidowych leków przeciwzapalnych (np. kwas acetylosalicylowy)
- ograniczenie spożywania alkoholu i palenia tytoniu
- poddawanie się badaniom przesiewowym (badanie na obecność krwi utajonej w kale oraz kolonoskopia)

3 KROKI UŚWIADOMIENIA PACJENTA

Krok 1.

Porozmawiaj ze swoim Pacjentem. Przekaż mu wszystkie niezbędne informacje tak, aby mógł poszerzyć swoją wiedzę z zakresu profilaktyki nowotworu jelita grubego i w przypadku pojawienia się niepokojących dolegliwości jak najszybciej zgłosił się do Ciebie.

Krok 2.

Poinformuj go o możliwości wykonania badania na obecność krwi utajonej w kale jako elementu nieinwazyjnej profilaktyki wtórnej.
W miarę możliwości zachęć go do udziału w realizowanym przez nasz Ośrodek bezpłatnym programie profilaktycznym, który obejmuje:

1. spotkanie edukacyjne poprzedzające badanie,
2. badanie na obecność krwi utajonej w kale,
3. powtórne badanie na obecność krwi utajonej w kale (w przypadku pierwszego nieprawidłowego wyniku),
4. kolonoskopię (w przypadku dwóch nieprawidłowych wyników powyższych badań).

Krok 3.

Monitoruj działania pacjenta, a w razie potrzeby przypomnij mu, dlaczego badania profilaktyczne są tak ważne.

ZALECANE BADANIA PROFILAKTYCZNE

badanie na obecność krwi utajonej w kale – co 12 miesięcy

kolonoskopia – co 10 lat, a w przypadku wykrycia zmiany polipowatej – rok od ostatniego badania

METODY DIAGNOSTYCZNE

Badania laboratoryjne:

- morfologia krwi – niektóre parametry mogą świadczyć o krwawieniu z ogniska nowotworowego np. parametry czerwonokrwinkowe (MCV, MCH, MCHC),
- badanie na obecność krwi utajonej w kale - dodatni wynik badania może świadczyć o nieprawidłowości (test FOB).

Badanie endoskopowe (kolonoskopia) – z pobraniem wycinków z guza i/lub usunięciem polipa/polipów.

Badania obrazowe:

- USG jamy brzusznej,
- TK jamy brzusznej i miednicy,
- RTG lub TK klatki piersiowej – ocena wielkości guza, głębokości nacieku, obecności powiększonych węzłów chłonnych oraz obecności przerzutów,
- MR – ocena stopnia zaawansowania raka oraz głębokość nacieku.

Program profilaktyki w kierunku nowotworów jelita grubego

Program profilaktyczny pn. „Profilaktyka nowotworów dolnego odcinka przewodu pokarmowego realizowana przez OPEN S.A. na terenie całej Wielkopolski w latach 2020-2023" jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Jego celem jest wzrost szans na rynku pracy osób w wieku 50-74 lat z Wielkopolski, zagrożonych dezaktywizacją zawodową ze względu na zachorowanie na raka jelita grubego.

EDUKACJA

SPOTKANIA EDUKACYJNE:

- prowadzone przez specjalistów z OPEN,
- organizowane w każdej z gmin w Wielkopolsce (maksymalnie raz w ciągu trwania całego projektu),
- rozdawane zestawy do przygotowania próbki do badania kału na obecność krwi utajonej

DIAGNOSTYKA PODSTAWOWA

BADANIE NA OBECNOŚĆ KRWI UTAJONEJ W KALE:

- zestawy do badań odbierane przez pracownika OPEN,
- odbiory organizowane w każdej z gmin w Wielkopolsce

DIAGNOSTYKA POGŁĘBIONA

KOLONOSKOPIA:

- w Poznaniu,
- w warunkach ambulatoryjnych,
- w znieczuleniu ogólnym,
- bez skierowania,
- zwrot kosztów dojazdu na badanie dla uczestników

Kto może skorzystać z bezpłatnych badań?

- kobiety i mężczyźni w wieku 50-74 lat (według daty urodzenia, a nie rocznika),
- mieszkanki i mieszkańcy Wielkopolski,
- osoby, u których nie rozpoznano wcześniej nowotworu złośliwego jelita grubego i odbytnicy i którzy nie byli leczeni w tym zakresie

W jaki sposób mój Pacjent otrzyma wyniki badań?

1. Badanie na obecność krwi utajonej w kale
   - wynik ujemny – odbiór przez stronę internetową www.badaniaopen.pl
   - wynik dodatni – odbiór przez stronę internetową www.badaniaopen.pl, a dodatkowo przesyłany pocztą na adres pacjenta oraz do wskazanej przez niego placówki POZ
2. Kolonoskopia
   - bez pobranych wycinków do badania histopatologicznego – wynik otrzymywany na miejscu po badaniu
   - pobranie wycinków do badania histopatologicznego – wynik odbierany u onkologa w OPEN z dalszymi zaleceniami

Czy w ramach programu organizowane są szkolenia dla personelu medycznego?

W ramach projektu organizowane są bezpłatne szkolenia dla lekarek i lekarzy POZ oraz pielęgniarek i pielęgniarzy, podczas których uczestnicy mają szansę zapoznać się z naszymi działaniami profilaktycznymi oraz podnieść poziom wiedzy na temat znaczenia badań profilaktycznych raka jelita grubego, tak aby skutecznie przekazywać tę wiedzę swoim pacjentom. Jeżeli wyrażają Państwo chęć uczestnictwa w szkoleniu prosimy o kontakt mailowy: osrodek@open.poznan.pl

Dodatkowe informacje o programie dla uczestników

Osoby wyrażające chęć udziału w spotkaniu edukacyjnym, podczas którego rozdawane będą zestawy do pobrania próbki do badania, mające pod swoją opieką osobę zależną, nad którą sprawowana jest opieka proszone są o wcześniejszy kontakt mailowy pod adresem osrodek@open.poznan.pl w celu ustalenia możliwości zapewnienia bezpłatnej opieki pielęgniarskiej nad osobą zależną w czasie trwania spotkania i dojazdu na nie.

Podczas zbierania próbek do badania każdy z uczestników będzie miał możliwość wypełnienia ankiety genetycznej, która zostanie następnie przeanalizowana przez specjalistów z onkologicznej poradni genetycznej OPEN. Na podstawie informacji w niej zawartych, uczestnik projektu będzie mógł zostać skierowany na dalszą pogłębioną diagnostykę genetyczną.

W ramach programu prowadzona jest również edukacja indywidualna w siedzibie OPEN przy ul. Kazimierza Wielkiego 24/26 w Poznaniu.

NOTATKI

Portal edukacyjno-informacyjny

www.badaniaopen.pl

OPEN

ośrodek profilaktyki i epidemiologii nowotworów im. Aliny Pienkowskiej S.A.

Przychodnia Zespołu Lekarza Rodzinnego

„AMICOR" SP. J. Andrzej Paciorkowski, Adam Dopierała

z siedzibą w Nekli, ul. Poznańska 33

ludzie dla ludzi

fundacja społeczna

Kontakt

Ośrodek Profilaktyki
i Epidemiologii Nowotworów
im. Aliny Pienkowskiej S.A.
ul. Kazimierza Wielkiego 24/26
61-863 Poznań
tel. 61 8518 627
osrodek@open.poznan.pl